

КОНЦЕПТОСИСТЕМА АНГЛОМОВНОГО ГАНДБОЛЬНОГО ДИСКУРСУ

Основним контекстом інтерпретації будь-якого вербального та невербального утворення є концептуальна система, тому що вона іманентно притаманна будь-яким тексто-дискурсивним побудовам. КС англомовного гандбольного дискурсу (АГД) охоплює такі основні концепти, як *handball*, *team*, *strength*, *competition*, *victory*, *satisfaction*, *defeat*, *disappointment*, *team spirit*, *motivation*.

Згідно із усталеною типологією концептів їх поділяють на метахтонні, автохтонні та аллохтонні. Метахтонні концепти – це концепти, що утворюють ім'я дискурсу. У випадку АГД метахтоном виступає *handball*, що є одночасно й поняттєвим ядром, й ментальним центром дискурсу.

Автохтонні концепти історично сформувалися в межах певного виду дискурсу і продовжують регулярно в ньому відтворюватися. АГД окреслюється використанням таких автохтонів, як *team*, *team spirit*, *competition*, *victory*, *defeat*. Характерною особливістю цих концептів є їх загальний характер, оскільки вони виявляють певну частотність свого вживання і в інших спортивних дискурсах, а також можуть зустрічатися в дискурсах неспортивної спрямованості, втілюючи як вузькоспеціальні поняття, так і такі, що супроводжують повсякденне життя.

Аллохтонні концепти, будучи атрибутами когнітивно-семантичного простору іншого дискурсу, перенесені в даний дискурс для виконання певних когнітивних завдань. Подібні нерегулярні феномени пов'язані з актуалізацією в АГД концептів *strength*, *satisfaction*, *disappointment*, *motivation*. З одного боку, аллохтони є віддзеркаленням загальноновживаних концептів, а з іншого, – не являють собою домінантний набір гандбольної концептосистеми.

Згідно з представленою думкою в концептосистемі АГД можна виділити такі відношення: субординативні (*disappointment* ∈ *defeat*, *satisfaction* ∈ *victory*, *strength* ∈ *team spirit*), координативні (у відношення координатії з іншими вступає аллохтонний концепт *motivation*; також можна розглядати відношення координатії комплексу *disappointment* → *satisfaction* та *team* → *strength* відносно один одного та концепту *motivation*), імплікативні (*motivation* ⊃ *victory*, *strength* ⊃ *team spirit*). Цікавим є те, що більша частина концептів поєднана між собою за принципом конекції, що

сприяє об'єднанню як одно-, так і різнопланових ментальних одиниць у межах аналізованого дискурсу. Так, у гандбольній конситуації в конфігурації competition & satisfaction зв'язкою може виступати концепт victory, а для конфігурації competition & disappointment конектором є defeat. Таким чином, концепт competition виявляється об'єднувальним елементом для висхідної disappointment → satisfaction, що долає проміжні концептуальні зупинки defeat та victory, антонімічні за змістом.

Одним із основоположних компонентів концептосистеми АГД, її змістовим і смислотвірним ядром виступає концепт team. До усталених елементів концептуального ядра team належать словникові семи: «спортивний колектив на чолі з капітаном»; «група людей, що виконує якусь роботу»; «чис-небудь розпорядження, висловлене коротко, владно»; «керівництво, командування» [1, с. 558].

Єдність таких концептуальних компонентів зумовлює формування певних асоціативних образів. Так, образи згуртованості, дисциплінованості, уособлення родини є фундаментальними у процесі розвитку та зміцнення позицій команди. Образ підпорядкування сприяє виникненню та закріпленню субординативних відносин «тренер – гравці», а образ об'єднаних зусиль передбачає, що тільки сумісні цілеспрямовані дії всіх членів команди можуть дати необхідний результат.

Каузовані образи знаходяться у відношеннях взаємозалежності – зокрема, такі відношення виявляють пов'язані між собою образи підпорядкування та дисциплінованості, а центральним постає образ об'єднаних зусиль, який зосереджує та скеровує решту асоціативних векторів, втілюючи й підтверджуючи ключову потенцію концептуального ядра team – об'єднання зусиль колективу з метою досягнення певних заздалегідь окреслених задач.

Таким чином, концептосистема АГД включає ряд концептів, серед яких фігурують метахтонні, автохтонні та аллохтонні, що перебувають у відношеннях субординації, координації та імплікації. Серед усіх концептів слід виокремити смислотвірний центр, який уособлює концепт team, що охоплює систему смислів і спричинених ними асоціативних образів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови [Текст] / В. Т. Бусел, М. Д. Василега-Дерибас, О. В. Дмитрієв та ін. – [2-е вид.]. – К., Ірпінь : Перун, 2005. – 1728 с.